VIKIPEEDIA

Kabekari keel

See artikkel vajab toimetamist. *(Aprill 2015)*
Palun aita artiklit toimetada (https://et.wikipedia.org/w/index.php?title=Kabekari_keel&action=edit). (Kuidas ja millal see märkus eemaldada?)

Kabekari keel on tšibtša keelkonda kuuluv keel, mida räägitakse Costa Ricas, täpsemalt Kartaago provintsi Turrialba regioonis. 2000. aasta seisuga rääkis kabekari keelt 8840 inimest. 7070 neist (80%) ei oska peale kabekari ühtegi teist keelt. [1] Kabekari keel on arenev keel, mis tähendab seda, et keelekasutus on aktiivne, kuid omakeelse kirjanduse standardiseerimine ja kasutus pole veel üldlevinud.[2] Siiski on alates 1950ndatest kabekari piiblitõlge kõvasti arenenud. [3]

Kabekari keel	
Kõneldakse	Costa Rica
Piirkonnad	Costa Rica (Turrialba, Cartago)
Kokku kõnelejaid	8840 (2000. aasta andmetel)
Keelesugulus	Tšibtša keelkond Kabekari keel
Keelekoodid	
ISO 639-3	cjp

Sisukord

Keele struktuuri andmed

Foneetika

Süstemaatiline vastandlikkus suuliste ja nasaalsete täishäälikute vahel. Kaashäälikute süsteemis on 14nel konsonandil foneemi staatus. [4] Kabekari keeles on 12 täishäälikut: Viis tavalist täishäälikut, mis on sarnased viiele hispaania keele täishäälikule (a, e, i, o, u). Nende viie täishääliku nasaalsed versioonid, tähistatud allajoonega (a̠, e̠, i, o̠, u̠). Kaks täppidega täishäälikut (ä, ö), mõnedes tähistustes ka kolmas, ë. Nagu ka hispaania keeles, on täishäälikud "puhtad" vokaalhelid – puudub häälikutest eemale libisemine. [5] Enamus kabekari kaashäälikuid hääldatakse samamoodi nagu inglise või hispaania keeles. [6]

	Ees	Keskel	Taga
Kõrgel	i, i̠		u, u̠
Keskel	e,e̠	ä	ö,o,o̠
Madalal		a,a̠	

Tabel 1. Vokaalide tabel, mis näitab keele positsiooni suus vokaalide lausumise ajal. [5]

Morfoloogia ja süntaks

Kabekari keeles moodustatakse nimisõnafraas kas nimisõna või asesõna abil. Nimisõna võib nimisõnafraasi moodustada kas täiesti omaette või koos omadussõnade või demonstratiividega. [4]

Isik	Ainsus	Mitmus
1.	*yís* ~ *s* (mina, minu)	*sá* (välistav meie) *sé* (kaasaarvav meie)
2.	*bá* (sina)	*bás* (teie)
3. isikuline	*jié* (tema, teda)	*jiéwá* (nemad, nende)
4. umbisikuline	*i* (see, selle)	*i* (need, nende)

Tabel 2. Asesõnade tabel. [4]

Tabel 2 näitab kabekari isikuliste asesõnade süsteemi. Isikulised asesõnad ei varieeru kabekari keeles tingituna nende süntaktilistest funktsioonist. Seepärast kasutatakse neid samal kujul, olenemata sellest kas asesõna on omastavas käändes, alus või sihitis. [4]

Kabekari keel kasutab SOV (subjekt-objekt-verb) sõnajärge. [1]

Sõnavara

Arvsõnad

Üks	*égla*
Kaks	*ból*
Kolm	*mañál*
Neli	*tkél*
Viis	*skél*

Kabekari numbrisüsteem kasutab loendamisel põhiühikuna numbrit viis. See tähendab, et viiest suuremad numbrid saadakse kas liitmise või korrutamise teel. Selleks kasutatakse numbrilisi klassifikaatoreid, mis valitakse vastavalt loendatava objekti kuuluvusele. Näiteks fraasis *móglö sá jula bótkö kí mañátabö* (“kolmteist relva”) viitab *bótkö* (“kaks”) *sá jula*’le (“meie käsi”) ning kasutab seepärast klassifikaatorit lamedate esemete jaoks. *Mañátabö* (“kolm”) on seevastu otseselt seotud loendatava objektiga *móglö* (“relv”) ning kasutab klassifikaatorit pikkade objektide jaoks. [4]

Keelenäiteid

Yaba jí kie José. / Selle lapse nimi on José.

Jí ju dö kéyegé. / See maja on suur.

Jiéwá tsó köpö. / Nad magavad.

Yís të yaba suwá. / Ma nägin last.

Jir ksë na barama. / Täna laulavad nad kenasti. [4]

Kirjaviis

Kabekari keel kasutab ladina kirjaviisi. [1]

Viited

1. http://www.ethnologue.com/language/cjp külastatud oktoober 2013
2. http://www.ethnologue.com/about/language-status külastatud oktoober 2013
3. http://equipdisciples.org/resources/language/cabecar/ külastatud oktoober 2013
4. http://www.linguistik.hu-berlin.de/institut/professuren/sprachwissenschaft-syntax/dateien/Verhoeven%202011%20Cabecar.%20A%20Chibchan%20Language%20of%20Costa%20Rica külastatud oktoober 2013
5. http://equipdisciples.org/resources/language/cabecar/Vowels.htm külastatud oktoober 2013
6. http://equipdisciples.org/resources/language/cabecar/Consonants.htm külastatud oktoober 2013

Välislingid

- Verhoeven, E. Cabécar – a Chibchan language of Costa Rica.[1] (http://www.linguistik.hu-berlin.de/institut/professuren/sprachwissenschaft-syntax/dateien/Verhoeven%202011%20Cabecar.%20A%20Chibchan%20Language%20of%20Costa%20Rica)